

Миле Шикман

Факултет безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци*

Предраг Ђеранић

Факултет безбједносних наука Универзитета у Бањој Луци**

УГРОЖАВАЊЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ТЕРОРИЗАМ

Сажетак

Виталне вриједности и интереси Републике Српске оптерећени су многобројним безбједносним изазовима, ризицима и пријетњама. У традиционалном смислу, то су појаве које су изазване природним поријеклом, техничко-технолошком или људском дјелатношћу. Тако су природне (елементарне) појаве (поплаве, клизишта, снијезжни наноси, пожари, земљотреси), уназад неколико година (2014, 2012, 2010. итд.), изазвале озбиљне последице, по безбједности и здравље људи, материјалних и културних добара, али и животне средине уопште. Угрожавајуће појаве људског поријекла, манифестоване било како изазов, ризик или пријетња безбједности, су свакодневни процеси и радње које остварују негативан утицај на безбједност Републике Српске. Структура ових понашања указује на широк дијапазон испољавања угрожавајућих појава проузрокованих од стране човјека, која може да варира од мањих, ка већим угрожавајућим последицама, до оних изазваних споља, у односу на унутрашње облике угрожавања безбједности. Ипак, по свом обиму и интензитету, али и чињеници да се ради о појави која има глобални карактер, издваја се тероризам. У том смислу у раду ће бити дат посебан осврт на овај облик угрожава-

* Контакт аутора: milesikman79@gmail.com

** Контакт аутора: predrag.ceranic@fbn.unibl.org

ња безбједности Републике Српске, његову генезу и развој, облике испољавања и последице манифестовања, посебно у контексту испољавања тероризма и понашања у вези са њим (нпр. страни терористички борци) у Босни и Херцеговини.

Кључне ријечи: безбједност, угрожавање, тероризам, страни терористички борци, Република Српска

УВОД

Уколико се безбједност схвати у најопштијем смислу као одсуство опасности,¹⁾ онда је јасно да Република Српска није поштеђена угрожавајућих појава било природног, техничко-технолошког или пак људског поријекла. Ово је свакако најшири концепт безбједности, који превазилази схватање безбједности као одсуства војне пријетње или оружаних облика угрожавања и фокусира се на безбједност појединаца и његових потреба.²⁾ У том смислу листа пријетњи људској безбједности је прилично дуга, али да се већина може сврстати у неку од седам категорија, укључујући: економску безбједност, безбједност у погледу хране, здравствена безбједност, еколошка безбједност, лична безбједност, безбједност заједнице и политичка безбједност.³⁾ Наведеном треба додати и глобалне безбједносне пријетње које су још 2004. године идентификовале Уједињене нације, као што су економске и социјалне пријетње, транснационални организовани криминалитет, међудржавни или унутардржавни сукоби, тероризам, али и оружје за масовно уништење,⁴⁾ као и сиромаштво, смртоносне заразне болести и дегра-

- 1) Безбједност се у објективном смислу дефинише као одсуство пријетњи усвојеним вриједностима, а у субјективном смислу као одсуство страха да ће те вриједности бити нападнуте, или се по њом подразумева слобода од штетних пријетњи. А. Wolfers, „National Security as an ambiguous symbol“, *Political Science Quarterly*, 67(4), 1952, p. 485. Цитирано према: М. Бајагић, *Основи безбедности*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2007.
- 2) Концепт појединачне (људске) безбједности разликује се од националне (државне) безбједности јер је то концепт у којем је појединац централни објекат заштите, а не државе и њене потребе. Појам „људске безбједности“ први пут је употребљен од стране Програма за развој Уједињених нација (УНДП) 1994. године у годишњем Извјештају о људском развоју и има два кључна аспекта: први представља „сигурност од хроничних претњи као што су глад, болести и репресија, а други подразумева заштићеност од изненадних и болних поремећаја који ремете свакодневни живот – без обзира да ли настају код куће, на послу или у заједници. United Nations Development Programme, *Human Development Report 1994*, New York: Oxford University Press, 1994, p. 23.
- 3) Видети опшрније: United Nations Development Programme, *Human Development Report 1994*, New York: Oxford University Press, 1994, pp. 24-33.
- 4) United Nations, *Secretary-General's High-Level Panel on Threats, Challenges and Change, 'A More Secure World: Our Shared Responsibility'*, UN Doc A/59/565, 2 December 2004, p. 23.

дација животне средине, с обзиром да ове пријетње могу имати једнако катастрофалне последице.⁵⁾

Свакако да географски положај и природна обиљежја Републике Српске⁶⁾ утичу на њену безбједност, што је условљено и стањем геополитичких односа, али и могућности природних (елементарних) непогода којима се угрожава безбједност људи и имовине. Наравно, унутрашњи односи у Босни и Херцеговини, актуелни економски (глобални) негативни трендови, мигрантска криза, стање криминалитета, јавног реда и мира, као и других безбједносних изазова, ризика и пријетњи утичу на стање безбједности у Републици Српској. Међутим, као највише изражена пријетња јесте тероризам. Ова глобална безбједносна пријетња има и непосредне угрожавајуће ефекте на безбједност Републике Српске. Она је манифестована не само вршењем конкретних терористичких аката (напад на Полицијску станицу у Зворнику), већ и врбовањем за тероризам, јавним подстицањем на тероризам, терористичком обуком, али и укључености држављана Босне и Херцеговине као страних терористичких бораца у Сирији и Ираку. Посебно негативно се испољава њихов повратак у БиХ, те наставак са ширењем радикалне идеологије и других облика екстремистичког дјеловања.

УГРОЖАВАЊЕ БЕЗБЈЕДНОСТИ РЕПУБЛИКЕ СРПСКЕ

У најопштијем смислу, угрожавање безбједности је појава природног, људског или техничко-технолошког поријекла која производи или може да произведе штетне последице по референтне вриједности и интересе.⁷⁾ Конкретније, појаве угрожавања безбједности су радње (активности човјека) и/или збивања (природне појаве и процеси и/или дисфункција техничко-технолошких система) таквог вре-

5) K. Annan, *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*, United Nations, 2005, p. 78. Цитирано према: H. Nasu, „The Expanded Conception Of Security And International Law: Challenges To The UN Collective Security System“, *Amsterdam Law Forum*, 3(3), 2011, pp. 18-19.

6) Територија Републике Српске налази се између 42°33' и 45°17' сјеверне географске ширине и 16°12' и 19°38' источне географске дужине по Гриничу, односно захвата сјеверни и источни дио геопростора Босне и Херцеговине. Република Српска има површину од 24.641 км². Република Српска спада у групу континенталних простора – нема излаз на море и смјештена је на контакту двију великих природно-географских и друштвено-економских регионалних цјелина – панонске и медитеранске. Републички завод за статистику, *Ово је Република Српска 2016*, Бања Лука, 2016 стр. 8.

7) С. Мијалковић, *Национална безбедност*, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2009, стр. 112.

менског трајања и интензитета да производе или могу да произведу штетне последице по референтне вриједности⁸⁾ и интересе појединца, друштва, државе и/или међународне заједнице (стања нарушене безбједности). То су све појаве које су активно или потенцијално деструктивне по референтне вриједности и интересе јер онемогућавају њихово несметано достизање, уживање и развој. Уз то, сваку вриједност може да угрози више различитих пријетњи, али и један тип пријетњи може да угрози више различитих вриједности.⁹⁾ У наведеном смислу и Република Српска је мање или више изложена угрожавању у различитом облику. Стим у вези можемо говорити о двије врсте угрожавања: *прва*, угрожавање од појава природних и других врста несрећа (техничко-технолошких) и *друга*, угрожавање од појава и понашања људског поријекла, које могу бити различите по врсти и интензитету (спољни, унутрашњи, оружани, неоружани, комибиновани и слично).

Природни извори угрожавања Републике Српске су опасности и ризици свих врста који угрожавају Републику Српску (људе, имовину, критичну инфраструктуру и слично) а могу их узроковати природне или друге несреће. Фактори који на то су клима и вода,¹⁰⁾ територија, географски положај, затим последице изазване вишом силом, земљотреси, поплаве и друге природне појаве карактеристичне за одређене области.¹¹⁾ Наведени фактори доводе до елементарних непогода, као догађаја хидрометеоролошког, геолошког или биолошког поријекла проузроковане дјеловањем природних сила, као што су: земљотрес, поплава, бујица, олуја, јаке кише, атмосферска пражњења, град, суша, одрон или клизање земљишта, снијегжни наноси и лавина, екстремне температуре ваздуха, зале-

---

8) Друштвене вриједности се формирају кроз облике људске свијести, у њима се обликују, трансформишу, диференцирају и структурирају по важности. Тај процес се одвија кроз морал, религију, идеологију и право и у свим тим облицима вриједности немају исти значај. Неке од њих су општеприхваћене, а неке су у опречном односу и чине међусобну негацију. Што су одређене вриједности присутније у више облика свијести, то су више свјесни однос појединачног и колективног према друштвеном циљу. Путем напријед наведених облика свијести, писаних и неписаних норми, уз непосредне или посредне санкције, уводе се правила заједничког живота, стварају и одржавају друштвене вриједности. На тај начин се вриједности појављују двојачко: као пожељност и принудност. Д. Вејновић, М. Шикман, *Дефендологија*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2007, стр. 143.

9) С. Мијалковић, *нав. дело*, стр. 112.

10) Чињеница је да је данас око три четвртине свих природних несрећа везано за вријеме, климу, воду и њихове екстреме. Савјет министара, *Пројена угрожености Босне и Херцеговине од природних или других несрећа*, Сарајево, 2010, стр. 81.

11) Јасно је да на све ове појаве човјек тешко може утицати, али их кроз добро урађене превентивне планове може знатно ублажити. Израда превентивних планова заштите од природних извора угрожавања безбједности државе спада у прворазредни задатак добро организоване државе. Д. Вејновић, М. Шикман, *нав. дело*, стр. 164.

ђивање водотокова, епидемија заразних болести и појава штеточина и друге природне појаве већих размјера које могу да угрозе здравље и живот људи или причине штету већег обима.¹²⁾ Наиме, још од раније је познато да је Република Српска и Босна и Херцеговина изложена врло високом ризику од поплава.¹³⁾ Поплаве у мају 2014. године у Републици Српској (као и у осталим дијеловима региона који је био обухваћен поплавама¹⁴⁾) показале су разорну снагу ове елементарне непогоде.¹⁵⁾ У Републици Српској посебно су били погођени градови Добој, Бијељина, Бања Лука и Приједор, као и многобројне општине, укључујући Шамац, Вукосавље, Модричу, Брод, Шековиће, Козарску Дубицу, Јању итд.¹⁶⁾ Исто тако, током фебруара 2012. године Републику Српску (као и цијели регион) задесиле су снажне временске непогоде проузроковане сњезним падавинама. Поједини путни правци су били потпуно блокирани, угрожен је био живот десетина лица, а многа насеља су остала без електричне енергије и у изолацији. По том се посебно издваја подручје Фоче, поготово путни правац преко Чемерна који спаја подручје источне Херцеговине са сарајевско-романијском обрасти. Исте године у љетњем периоду били су активни и шумски

---

12) Закон о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама, Службени гласник Републике Српске, 121/12.

13) Поплаве су у неколико наврата (2004, 2010), заједно са посљедњим мајским из 2014. године, које су биле катастрофаних размјера, нанијеле велике материјалне штете привреди, инфраструктурним објектима, околишу, здрављу становништва, укључујући и губитке људских живота.

14) Тако је од 14. до 19. маја 2014. године подручје Босне и Херцеговине, Србије и Хрватске захватило је јако невријеме праћено великим количинама кише (200 – 250 л/м²), која је проузроковала повећање водостаја на свим ријекама и њиховим притокама, а затим плављење огромних површина земљишта. Такво стање проузроковало је и плављење великог броја стамбених, привредних, инфраструктурних и других објеката, те пољопривредног и другог земљишта, чиме је нанесена знатна материјална штета.

15) Према прелиминарним извјештајима, материјална штета узрокована „мајским поплавама“ у Републици Српској се процјењује на близу милијарду евра (968,30 милиона евра), док у цијелој БиХ достиже двије милијарде евра, што је готово 15% БДП-а. Најтеже погођени сектори су пољопривреда, транспорт и привреда. Процјењује се да је 130.000 хектара обрадивог земљишта уништено, укључујући усјеве и сточну храну. Поред наведеног, Министарство унутрашњих послова евидентирало је 19 смртних случајева који су у вези са поплавама. Као резултат поплава, очекује се пад економских активности Босне и Херцеговине за 0,7 посто у 2014. години. Такође, реално је очекивати и повећање притиска на јавне финансије, чиме ће се увећати и дефицит са почетне вриједности од 2% БДП-а на 4,5% у 2014. години. Видети шире: Европска комисија, *Процена потреба за опоравком и обновом у Босни и Херцеговини*, Сарајево, 2014; European Commission, *Floods in Bosnia and Herzegovina, Echo Joint Assessment Report*, Bruxelles, 2014; Министарство унутрашњих послова Републике Српске, *Подаци о смртно страдалим лицима*, Бања Лука 2014.. У: М. Шикман, Г. Амицић, „Надлежност и улога полиције у ванредним ситуацијама у Републици Српској“, *Безбедност*, 3/2014, стр. 129-147.

16) М. Шикман, Г. Амицић, *нав дело*, 129-147.

пожари који су угрожавали безбједност људи и имовину.¹⁷⁾ Поред тога, подручје Балкана је под утицајем великих плоча литосфере у Евроазији и Африци, као и мањих сегмената попут Арабијске плоче и Јадранске микро-плоче, што има за последицу земљотресе.¹⁸⁾ Познат је земљотрес који се десио 27. 10. 1969. године у 8 сати 10 мин са магнитудом $M=6.6$ јединица Рихтерове скале послје којег је услједио накнадни удар у 8 сати 53 мин $M=4.7$ јединица Рихтерове скале. Земљотреси су оставили катастрофалне последице на подручју 15 општина Босанске Крајине: Бања Лука, Челинац, Лакташи, Градишка, Прњавор, Котор Варош, Кнежево, Србац, Кључ, Јајце, Приједор, Сански Мост, Кључ, Козарска Дубица и Нови Град.¹⁹⁾ Исто тако, подручје Републике Српске подложно је и другим облицима природних катастрофа, као што су суше²⁰⁾ (2000, 2003, 2007), клизишта,²¹⁾ појава јаког и олујног вјетра са градом,²²⁾

- 17) Према подацима МУП-а Републике Српске на њеном подручју у 2012. години регистровано је 2.089 пожара. Од тога је 282 или 13,5% било на објектима у државној својини, а 741 или 35,5% на објектима у приватној својини. Остали проценат од 51% односи се на 1.066 шумских пожара. У пожарима су смртно страдала 23 лица, а укупна материјална штета проузрокована пожарима износи 5.327.000 КМ, од чега на објектима у државној својини 665.000 КМ, што указује да је на објектима у приватној својини пожарима причињена знатно већа материјална штета (4.560.000 КМ). Десиле су се и двије експлозије у техничком смислу, од којих по једна на објекту у државној и објекту приватној својини. Укупно причињена материјална штета причињена експлозијама износи 102.000 КМ, од чега 100.000 КМ на објектима у државној и 2.000 КМ на објектима у приватној својини. Министарство унутрашњих послова Републике Српске, *Извјештај о раду МУП-а за 2012. годину*, Бања Лука, 2013.
- 18) Наиме, бројна тектонска помјерања на самом копну доприносе акумулацији притиска, који, с времена на вријеме, производи значајну сеизмичку активност. Тако је бањалучко сеизмогено подручје обухвата простор од око 10.000 км² односно територију на растојању 50 км од Бање Луке и гледано на основу различитих повратних периода спада у подручје VII, VIII и IX степена максимално очекиваног интензитета по МЦС скали. Републички хидрометеоролошки завод, *Сеизмологија*, 2017. Доступно на: <http://rhmzrs.com/seizmologija/>, приступљено 16. 02. 2017.
- 19) *Исто*.
- 20) Наиме, суше готово сваке године су евидентиране у Републици Српској, усљед чега се може рећи да оне у локалним оквирима представљају природне непогоде сваке године, а посљегно су наведеном проблему изложене општине Бијељина, Градишка, Србац, Шамац, Приједор, Козарска Дубица, Лакташи, Бања Лука, Прњавор. Штета од суша током лјетњих мјесеци износи од 30 па до чак 70% мањих приноса од очекиваних по појединим пољопривредним културама, а такође су забиљежени случајеви гдје је штета на пољопривредним усјевима била и стоодстотна.
- 21) На подручју Босне и Херцеговине има око 1800 активних клизишта од чега у Федерацији 754, Република Српска преко 1000 и Брчко Дистрикт 43. Услјед поплава, поготово током "мајских поплава", активирани су многобројна клизишта и срушени су стамбени објекти. Према расположивим подацима, на подручју БиХ, у мајским поплавама активирани су укупно 5.841 клизишта и одрона на угроженим подручјима општина. Упоредити: Савјет министара, *Процјена угрожености Босне и Херцеговине од природних или других несрећа*. Сарајево, 2010, стр. 141.
- 22) Највећи број дана са градом има регија од Сарајева, долином Неретве до њеног ушћа, и околина Требиња до 3 дана, при чему се уочава тренд повећања броја дана са гра-

опасности од гаса, опасности од неексплодираних убојних средстава, као и техничко-технолошким несрећама, дејству опасних материја и другим стањима опасности. Дакле, ризик од катастрофа постоји у врло високом обиму, а катастрофе успоравају одрживи развој друштва у цјелини, и њихова појава у једном региону може да проузрокује штете у неком другом региону, и обрнуто.

За разлику од традиционалног приступа безбједности по коме су војне пријетње и субверзије највеће опасности по друштва и државе, данас су безбједносни изазови, ризици и пријетње „прије унутрашњи, него спољни и прије невојни, него војни; прије долазе од недржавних актера, него од суверених држава“.²³⁾ Данас доминирају политичке пријетње (унутрашња нестабилност, „неуспјешне државе“, тероризам, кршење људских права итд.), економске пријетње (сиромаштво, растући јаз између сиромашних и богатих, међународне финансијске рецесије, утицај неформалних центара финансијске моћи, пиратерија итд.), човјеком изазване еколошке пријетње (нуклеарне катастрофе, планетарни еколошки проблеми, деградација земљишта и воде, мањак хране и других природних ресурса итд.) и друштвене пријетње (сукоб мањине и већине, пренасељеност, илегалне миграције, инфективне болести и заразе итд.).²⁴⁾ Организовани криминалитет, тешки облици привредног криминалитета и корупција имају велики потенцијал као облици угрожавања безбједности и веома штетан утицај на привредни и економски развој, било да се манифестује у нелегалној трговини опојним дрогама,²⁵⁾ људским бићима,²⁶⁾ илегалној трговини оружјем и муницијом²⁷⁾ или пак прању новца, као и различитим облицима испољавања корупције.

дом због повећања средње температуре и наглих температурних амплитуда (јуни, јули 2003., 2007., 2009., 2010.). Савет министара, *Процјена угрожености Босне и Херцеговине од природних или других несрећа*. Сарајево, 2010, стр. 90.

- 23) T. Terriff, S. Croft, L. James, P. M. Morgan, *Security Studies Today*, Polity Press, Cambridge, 2001 p. 135. Цитирано у: С. Мијалковић, *Национална безбедност*, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2009, стр. 199.
- 24) С. Мијалковић, *нав. дело*, стр. 199.
- 25) Што се тиче незаконитог промета опојним дрогама, она остаје најчешћи тип организованог криминалитета, који је у порасту, при чему долази до изражене сарадње између организованих криминалних група, при чему се БиХ и Република Српска могу сматрати „центром редистрибуције” дроге. Центар за сигурносне студије, *Студија о организованом криминалу у Босни и Херцеговини* (ур. Армин Кржалић), Сарајево, 2014.
- 26) Подручје Босне и Херцеговине у ранијем периоду је било више изражено у ланцу трговин људима, а данас карактеришу илегалне миграције са уплетености организованих криминалних група, које контролишу цијели процес од земље извора до земље одређишта.
- 27) Према расположивим подацима, безбједност Босне и Херцеговине у значајној мјери је угрожена илегалном трговином наоружања којом се баве појединци и групе на међуен-

ТЕРОРИЗАМ КАО ОБЛИК УГРОЖАВАЊА БЕЗБЈЕДНОСТИ

У низу дефиниција присутних у теоријској мисли, а којима се настојао одсликати карактер тероризма, редовно је присутно неколико елемената: тероризам је испољавање насиља којим појединци или групе желе постићи ефекат код што шире публике; уједно код државних институција настоје се створити осјећај страна и панике, у смислу да нико није сигуран; терористички акт је увијек идеолошки, односно политички мотивисан. Управо политички мотив је пресудна вододјелиница у дефинисању овог чина у тужилачкој истрази. Тако је Мевлид Јашаревић, извршилац терористичког напада на зграду амбасаде Сједињених Америчких Држава у Сарајеву, умногоме помогао органима правосуђа објашњавајући своје мотиве, а они су како је Јашаревић навео освета Сједињеним Америчким Државама за војне акције које предузимају у Ираку и Авганистану према муслиманима,²⁸⁾ што је у складу са прокламованим идеолошким циљевима радикалних терористичких организација.²⁹⁾

Стога се тероризам може сматрати за метод којим један идеолошки покрет, или политичка организација, настоји остварити своје циљеве. Постоје и други методи, попут мисионарског рада, али се тероризам врло често примјењује као један од њих. Република Српска је, уосталом као и цијела Европа, изложена терористичким нападима који се изводе у име политичких циљева радикалних исламистичких покрета, тзв. „Исламске државе“ (*ISIL*) и терористичке организације Ал Каиде (*Al Qaida*), а све у циљу обнове ка-

---

титетском, али дијелом и на међународном нивоу. М. Шикман, *Организовани криминалитет*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011.

28) Тада је Јашаревић у видео поруци изјавио: "Не морам објашњавати зашто нападам Американце. Они се боре против ислама и муслимана у цијелом свијету. Убијају муслимане и силују њихове жене. Американци са Србима и Хрватима припремају нови покољ над муслиманима". Ц. Халимовић, „Тероризам у БиХ – полицијци најчешће мете“, *Радио Слободна Европа*, 28. април/травањ 2015. Доступно на: <http://www.slobodnaevropa.org/a/terorizam-u-bih-policaјci-najee-mete/26982978.html>, приступљено 06. 04. 2017.

29) Заправо, како наводи професор Деренчиновић „идеолошка основа дјеловања бројних терористичких организација на Блиском истоку је фатва (вјерски проглас) којег су у фебруару 1998. године издали *Osamna bin Laden* и *Ayman al Zawahiri*. У фатви се, између осталог, наводи „да је убијање Американаца и њихових савезника и гађање не само војних већ и цивилних циљева света индивидуална дужност сваког муслимана без обзира гдје се налази“. У: Д. Деренчиновић, *Огледи о тероризму и антитероризму*, Правни факултет, Загреб, 2005, стр. 7.

лифата,³⁰⁾ јединствене муслиманске државе која би, према науку њених пројектана требало да се простире на подручју последњег калифата, а то је Отоманска империја. Тероризам као облик угрожавања безбједности Републике Српске испољава различите негативне ефекте³¹⁾ и нужно га је посматрати у контексту његовог испољавања у Босни и Херцеговини. Проблеми радикализма, насилног екстремизма и тероризма су кључни безбједносни изазови с којима се БиХ суочава протеклих година,³²⁾ при чему генеза тероризма датира још од 90-тих година прошлог вијека, како слиједи:

- Тако су у Босни и Херцеговини, у периоду 1992-1995. године, боравила лица афро-азијског поријекла која су под идејом „глобалног цихада“ учествовала у ратним дејствима. Након завршетка ратних сукоба највећи број тих лица је отишао на друга ратишта, а један број је добио држављанство БиХ и остао ту да живи. Тада су успоставили и прве вехабијске заједнице, у изолованим селима, у које су постепено почели да долазе и домаћи становници. За један број бивших држављана Босне и Херцеговине страног поријекла, од којих појединци бораве и у Босни и Херцеговини, на основу укупних ранијих сазнања, оцијењено је да представљају пријетњу

---

30) Видети: В. Fishman, *The Master Plan: ISIS, al-Qaeda, and the Jihadi Strategy for Final Victory*, Yale University Press, 2016.

31) Негативни ефекти тероризма, уопште, манифестују се кроз најмање три димензије државног и друштвеног живота: људску, економску и безбједносну (у ужем смислу): људска димензија односи се на кршење људских права многих директних и индиректних жртава тероризма; економска димензија односи се на ефекте тероризма који додатно продубљују неповољне чиниоце економске транзиције који су, између осталог, један од узрока и услова његовог настанка и безбједносна димензија, која се тиче угрожавања националне безбједности успоравањем процеса демократизације тзв. „транзицијских друштава“, подривањем демократских институција и владавине права, и стварањем бројних социоекономских проблема. Р. Милашиновић, С. Мијалковић, „Тероризам као савремена безбедносна претња“, *Супротстављање тероризму – међународни стандарди и правна регулативе*, зборник радова (1-16), Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011.

32) Тако се у Информацији о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину наводи: "Тешко економско-социјално стање, незапосленост, оптерећеност проблемима недавне прошлости и ратних дешавања, те постојања велике количине оружја које је заостало из рата и лако је доступно, уз политичке потешкоће у Босни и Херцеговини и ширем окружењу, дају и посебну безбједносну димензију која ствара погодан амбијент за јачање различитих облика насилних екстремизма који могу одговарати јачању тероризма, као и појавних облика организованог криминала (нелегална трговина оружјем и војном опремом, трговина дрогом, итд.)". Министарство безбједности БиХ, *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*. Сарајево, 2016, стр. 2.

безбједности БиХ и као таквима им је одузето држављанство³³⁾;

- Након тога, терористички акт догодио се средином септембра 1997. године у Мостару, када је активирана аутобомба, при чему је 29 особа теже или лакше повријеђено, међу којима и тројица полицајаца, а уништено је око 120 аутомобила и исто толико станова³⁴⁾;
- Потом је у селу Костајница код Коњица, 2002. године, осумњичени Муамер Топаловић мотивисан „идеолошко-вјерским фанатизмом“ убио три члана породице Анђелић, а сина тешко ранио, због чега је осуђен на 35 година затвора³⁵⁾;
- Затим је 2005. године забиљежен покушај терористичког напада, када је осумњичени са још три особе осуђен због планирања терористичког напада на неидентификовану мету у Европи. Оптужницом је наведено да су Бекташевић Мирсад и Цесур Абдулкадир допутовали у Сарајево 27. 09. 2005. године, из Шведске (Бекташевић), односно 27. 10. 2005. године из Данске (Цесур) у намјери да на територији БиХ или неке друге европске земље изврше терористички акт. Даље је наведено да је циљ таквог терористичког акта био присиљавање власти БиХ или владе друге државе да повуку своје снаге из Ирака и Авганистана³⁶⁾;

33) Савјет министара, *Стратегија Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2010-2013. године)*. Сарајево, 2010, стр. 18.

34) За терористички напад оптужен је Ахмед Зухаира Хандал, из Судана. У јавности је његово име изнио портпарол вехабијске заједнице у БиХ Алу Хусин Имад, под надимком Абу Хамза, који је рекао да вехабијска заједница „не оправдава, али разумије злочин“. Хандала је заједно са помагачима терористички напад извео због освете Хрватском вијећу одбране. Судски поступак против Ахмеда Зухаира Хандале и његових петорице помагача започео је у мају 1998. Хандала је у одсуству (у бијексту) осуђен на казну затвора од 10 година. Саучесници терористичког напада, Али Ахмед Али Хамад (из Бахреина) и Небил Али Хил, звани Абу Јемен, добили су осам, односно пет година затвора. Према: Република, *Тероризам у БиХ - Почео је у Мостару*. објављено субота, 14 студени 2015. Доступно на: <http://www.republikainfo.com/index.php/izdvojeno/19816-terorizam-u-bih-pocelo-je-u-mostaru>, присутљено 06. 04. 2017.

35) Топаловић је, према медијским наводима, члан организације Активна исламска омладина и коњичке канцеларије хуманитарне организације «Џемијер ел Фуркан» која има сједиште у Сарајеву и финансира је Високи Саудијски Комитет. Према: Клич, *Муамер Топаловић признао да је убио Анђелиће*, 27. 12. 2002.. Доступно на: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/muamer-topalovic-priznao-da-je-ubio-andjelice/021227004>, присутљено 06. 04. 2017.

36) Првостепеном пресудом Суда БиХ Мирсад Бекташевић је проглашен кривим за кривично дјело тероризма (члан 201 став 1 у складу са ставом 4 тачка ф) Кривичног закона БиХ, те је осуђен на јединствену казну затвора у трајању од 15 година и 4

- Крајем 2008. године, догодио се нови терористички напад, када је активирана експлозивна направа постављена у тржном центру ФИС у Витезу. Убијена је једна особа, а повријеђено шест, од којих једна теже³⁷⁾;
- Исте године у марту, у Сарајеву и Бугојну ухапшена је терористичка група која је процесуирана за припремање терористичких напада на објекте Владе РС, Католичке цркве, јединица ЕУФОР-а и Оружаних снага БиХ које су упућене у Ирак. Групу је организовао и њом руководио Рустемпашић Ријад, а Ханџић Абдулах и Велић Едис били чланови групе која је формирана и дјеловала у намјери извршења терористичког чина на територији Босне и Херцеговине с циљем озбиљне дестабилизације основних политичких, уставних и друштвених структура Босне и Херцеговине, те озбиљног застрашивања становништва, при чему су наступали с позиција етничког и религијског екстремизма и радикализма заступајући ставове да у Босни и Херцеговини треба употребом силе успоставити државу уређену по исламским вјерским прописима, односно шеријатску државу³⁸⁾;
- У јуну 2010. године, у Бугојну, догодио се нови терористички акт када је група радикалних екстремиста поставила експлозив у полицијску станицу, којом приликом је погинуо полицајац, док је шест особа поврије-

---

мјесеца (Пресуда Суда БиХ, број Х-КЖ-06/190 од 21. 05. 2007. године). Апелационо вијеће истог суда 21. маја 2007. године донијело је правоснажну пресуду којом се дјелимично уважавају жалбе браниоца оптужених, те се пресуда првостепеног вијећа преиначава у погледу трајања казне затвора, тако да је Мирсаду Бекташевићу пресудом Апелационог вијећа преиначена казна на јединствену казну затвора у трајању од осам година и четири мјесеца (Пресуда Суда БиХ, број Х-КЖ-06/190 од 21. 05. 2007. године).

- 37) За наведени напад осумњичени су Сувад Ђидић и Адмир Ахметспахић, звани Усама код којег је пронађен и самоубилачки појас, а касније и Амир Ибрахими. Тужилаштво је касније одустало од оптужбе за тероризам, те је Сувад Ђидић, који је сачинио експлозивну направу осуђен на девет, а Амир Ибрахими на двије године затвора, након што је с Тужилаштвом постигао споразум о признању кривице и пристао свједочити против Ђидића. Тадашњи главни тужилац Тужилаштва БиХ, рекао је да „није постојала политичка воља да се дјело оквалификује као тероризам, а био је тероризам“. П. Ђеранић, „Како против терориста?“, *Пресс*, 19. 11. 2015. Доступно на: <http://pressrs.ba/info/kolumne/predrag-ceranic-kako-protiv-terorista-18-11-2015>, приступљено 06. 04. 2017.
- 38) Наведена лицу су 10. новембра 2011. године првостепеном пресудом оглашена кривим за кривична дјела тероризма и удруживања ради чињења кривичних дјела, при чему је Ријад Рустемпашић осуђен на јединствену казну затвора у трајању од четири године и шест мјесеци, а остали оптужени на јединствену казну у трајању од по три године и четири мјесеца. Види детаљније: Кривични предмет S1 2 K 003342 12 Kž (X-K-09/670-1) – Рустемпашић Ријад и други. Доступно на: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2644/show>, приступљено 06. 04. 2017.

ђено. Наиме, оптужени Харис Чаушевић проглашен је кривим што се у више наврата током 2010. године са њему познатим особама састајао у Бугојну и договарао да дана 27. јуна 2010. године у раним јутарњим сатима почине терористички чин постављањем припремљене импровизоване експлозивне направе на стражњи зид зграде Полицијске управе Бугојно и њеним активирањем - припаљивањем упаљачем спорогорећег штапина изазову експлозију. Приликом експлозије, један полицијски службеник смртно је страдао, један задобио тешке тјелесне повреде опасне по живот, а неколико њих лакше тјелесне повреде. Овим чином причињена је велика материјална штета и то на згради Полицијске управе Бугојно, те на околним стамбеним зградама, пословним објектима и великом броју возила. Оптужени Харис Чаушевић почињењем оваквог чина за циљ је имао присиљавање органа власти Босне и Херцеговине да нешто изврше, као и озбиљно застрашивање становништва и озбиљну дестабилизацију основних политичких, уставних и друштвених структура Босне и Херцеговине³⁹⁾;

- У Сарајеву је у октобру 2011. године извршен терористички акт који је извео осумњичени који је био припадник вехабијског покрета пуцањем на Амбасаду САД, приликом чега је ранио једног полицајца.⁴⁰⁾ Оптужени Мевлид Јашаревић је проглашен кривим што је као члан тзв. вехабијске заједнице у Горњој Маочи, општина Сребреник, с циљем да својим дјеловањем према институцијама и органима власти у Босни и Херцеговини, те институцијама и органима власти других држава које имају сједиште амбасада у Босни и Херцеговини, из-

---

39) Суд Босне и Херцеговине након окончаног главног претреса је дана 20. децембра 2013. године изрекао првостепену пресуду којом је оптужени Харис Чаушевић проглашен кривим за кривично дјело тероризам. С тим у вези Суд је оптуженом Харису Чаушевићу изрекао казну дуготрајног затвора у трајању од 45 година (Кривични предмет Суда БиХ број S1 2 К 002596 10 К - Чаушевић Харис и др).

40) Оптужени Јашаревић је 28. октобра 2011. године, у 15:30 сати, извршио терористички чин, тако што је извршио напад на објекат Амбасаде САД на начин да је из аутоматске пушке, пуцајући око 50 минута, испуцао 105 метака калибра 7,62 мм у правцу зграде Амбасаде САД, при томе пуцајући и у правцу мјеста гдје су се налазили службеници Дирекције за координацију полицијских тијела, који су обезбјеђивали зграду Амбасаде САД, којом приликом је погодио полицијског службеника у обе ноге нанијевши му тешке тјелесне повреде. Оптужени је истовремено пуцајући из аутоматске пушке све вријеме пријетио и службеницима упусленим у Амбасади САД, све док га полицијски службеници МУП-а Кантона Сарајево нису онеспособили и лишили слободе.

рази незадовољство положајем те заједнице и сличних братских заједница и муслимана у земљи, Европи и свијету, те утиче на промјену положаја истих, изнуђивањем уступака од органа власти, захтијевајући да НАТО снаге напусте Авганистан, пријетећи грађанима САД-а и Њемачке, те застрашивањем становништва, припремањем и вршењем радњи које имају обиљежја кривичних дјела прописаних Кривичним законом Босне и Херцеговине, те је ради постизања описаних циљева одлучио да изврши терористички чин⁴¹⁾;

- У току 2015. године, на подручју Републике Српске извршен је један терористички напад у којем је дана 27. 04. 2015. године у Зворнику Нердин Ибрић употребом ватреног оружја убио једног и ранио два полицијска службеника, који су се налазили на дужности у службеним просторијама Станице јавне безбједности Зворник⁴²⁾;
- Након тога је у новембру исте године Омерагић Енес, лице које је блиско вехабијском покрету, у Рајловцу, убило је двојицу припадника Оружаних снага БиХ, а пуцало је и на трећег униформисаног припадника ОС БиХ⁴³⁾;

---

41) Апелационо вијеће Суда БиХ изречло је 20. новембра 2013. године пресуду којом се оптужени Мевлид Јашаревић оглашава кривим за кривично дјело тероризам из члана 201 став 1 у вези са ставом 5 тачка а) Кривичног закона БиХ, те му је изречена казна затвора у трајању од 15 година (Пресуда Суда БиХ, број S1 2 К 007723 13 КЖК од 20. 11. 2013. године).

42) Поводом овог напада, формиран је заједнички истражни тим који су чинили полицијски службеници СИПА-е и МУП-а Републике Српске. Истражни тим формиран је у складу са упутствима поступајућег тужиоца Тужилаштва БиХ и извршен је увиђај на лицу мјеста. Поступајући по наредбама Суда БиХ и Тужилаштва БиХ, припадници заједничког истражног тима су извршили 10 претреса на више локација и издато је 10 Потврда о привременом одузимању предмета, два осумњичена лица су лишена слободе, док је саслушано 14 лица у својству свједока. На основу прикупљених доказа, дана 30. 04. 2015. године осумњичени су предати Тужилаштву БиХ, уз Извјештај о почињеном кривичном дјелу због постојања основа сумње да су починили кривично дјело Тероризам из члана 201. Кривичног закона БиХ и кривично дјело врбовање ради терористичких активности из члана 202.б КЗ БиХ. У: Министарство безбједности БиХ, *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*, Сарајево, 2016, стр. 32.

43) На лицу мјеста затечени су и свједоци-очевидци извршења наведеног кривичног дјела, те се на лицу мјеста дошло до података да је дана 18. 11. 2015 године око 19.33 сати НН мушка особа, старости између 30-35 године, висине око 185 цм, необријане браде тамно смеђе боје, обучена у раскопчану јакну тамне боје носећи у рукама ватрено оружје - аутоматску пушку ушла у просторије спортске кладонице, гдје су се поред запослене раднице налазили смртно страдали припадници Оружаних снага БиХ, и још три особе, те без изговорене ријечи након уласка подигнувши цијев оружја у смјеру припадника Оружаних снага БиХ, испалила рафал из ватреног оружја у правцу истих,

- Исте године десио се још један терористички напад, а то је бацање експлозивне направе на Полицијску станицу у Завидовићима.⁴⁴⁾

Исто тако, на основу расположивих података презентованих у Стратегији Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2010-2013. године)⁴⁵⁾ може се рећи да је настављен ранији тренд агресивних и провоцирајућих активности одређених појединаца или група из појединих легалних организација и удружења националног или религијског обиљежја који дјелују на простору Босне и Херцеговине. У протеклом периоду настављене су, а у неким случајевима и интензивирани активности појединих припадника радикалних религијозних група у Босна и Херцеговина и окружењу. Активности су у функцији ширења радикалног вјерског правца и идеологије, односно, стицања нових сљедбеника.⁴⁶⁾ Неки од њих интензивним дјеловањем (које је, углавном, вербалне природе) на религијском и идеолошком плану, генерално негирају уставно-правни поредак, те прописе и закона државе у општем смислу. Као релативно нова појава у Босни и Херцеговини, у претходном периоду све више до изражаја долази злоупотреба цубер технологије, првенствено интернета, издиференцираних екстремно-радикалних безбједносно интересантних субјеката (особа, групација, организација, удруга и слично). Зајед-

---

те одмах напустила просторије кладионице, да би након тога пришла до аутобуса КЖКП ГРАС Сарајево који саобраћа на линији 23 Жељезничка станица - Рајловац, а који је био заустављен на стајалишту, те пришавши до предњих врата возила у којем се налазило више путника међу којима и униформисани припадник оружаних снага, у правцу истог испалило кратки рафал након чега се између објеката удаљава пјешнице у правцу главне саобраћајнице М-18, Улице Сафета Зајке и даље у непознатом правцу односећи са собом и средство извршења. У: Министарство безбједности БиХ, *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*. Сарајево, 2016, стр. 32.

- 44) Дана 24. 11. 2015. године у 00.48 сати, на крову наведене зграде дошло до експлозије, којом приликом су полицијски службеници изласком на лице мјеста пронашли двије тзв. „кашике“ од ручне бомбе. Приликом наведене експлозије није било повријеђених лица и причињена је материјална штета. Изласком на лице мјеста утврђено је такође, да је дана 23. 11. 2015. године у јутарњим сатима око 08.05 сати, на згради ИДДЕ-е у Завидовићима, тачније на крову, пронађена једна ручна бомба тзв. „кашикара“, након чега је извршен увиђај од стране полицијских службеника, којом приликом је констатовано да је од стране НН лица или више њих, извршено кривично дијело „Тероризам“ из члана 201. КЗ БиХ. Оперативним радом на терену полицијских службеника МУП-а ЗЕ-ДО кантона и ПС Завидовићи, идентификована су четири лица, која се могу довести у везу са почињењем кривичног дијела. У: Министарство безбједности БиХ, *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*, Сарајево: 2016, стр. 32.
- 45) Савјет министара, *Стратегија Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2010-2013. године)*, Сарајево, 2015, стр. 20-21.
- 46) *Исто*.

ничка карактеристика наведених структура је да сајбер технологију (првенствено интернет) користе за међусобно комуницирање, за ширење радикалне идеологије, индоктринацију декларираних или потенцијалних симпатизера, дистрибуцију разних садржаја (пропагандне активности подржавања глобалних терористичких организација и покрета употребом чата, веб форума и веб страница), за прикупљање и размјену података и информација (докумената, брошура, књига, аудио и видео материјала), за прикупљање новчаних средстава, за врбовање, регрутирање, мобилизацију и обучавање нових чланова, за међусобно умрежавање и повезивање ћелија и чланова, за планирање, координацију и контролирање активности, те за провођење информатичког и психолошког рата.⁴⁷⁾ Анализе неких веб страница откривају да виртуелни напади нису само спорадичне иницијативе појединаца, него све више и више постају координиране активности.⁴⁸⁾

Поред наведеног, у Босни и Херцеговини су протеклих година вођени судски поступци против осумњичених и оптужених за тероризам, при чему су већ донијете и одређене судске пресуде.⁴⁹⁾ Суд БиХ је у току 2015. године донио и двије пресуде, једну против четири лица која су се теретила за противзаконито формирање и придруживање страним паравојним или параполицијским фор-

---

47) Исто.

48) Сазнања указују да у Босни и Херцеговини тренутно постоји неколико веб сајтова који презентованим садржајима подстичу или позивају на нетрпељивост, па и мржњу. Углавном се ради о сајтовима који нису регистровани у Босни и Херцеговини, него у појединим европским земљама (Аустрији, Њемачкој, Норвешкој и друго). Цијени се да слободно дистрибуирање оваквих садржаја путем интернета, у којима се отворено позива на насиље и одмазду, у значајној мјери подстицајно дјелује и мотивише и конзументе тих садржаја на испољавање нетрпељивости и мржње и доприноси ширењу негативне атмосфере и несигурне укупне климе у Босни и Херцеговини. Поред осталог, ове сајтове појединци користе да испоље вербалну подршку неким глобалним терористичким организацијама и покретима кроз приказивање одређених видео садржаја из продукције медијске куће иза које стоји Ал Каида. У неким од видео садржаја се отворено позива на насиље и одмазду против коалиционих снага у Ираку и Авганистану. Поред тога, у појединим случајевима се интернет користи за подстицање националне нетрпељивости, раздора, те застрашивање других етничких и вјерских скупина. Интернет, као прави виртуални тренажни камп, све више преузима улогу коју су до сада имали Ал Каидини кампови у Авганистану и Пакистану. Савјет министара, *Стратегија Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2010-2013. године)*, Сарајево, 2010, стр. 21.

49) Видети детаљније: М. Симовић, М. Шикман, *Кривичноправно реаговање на тешке облике криминалитета*, Правни факултет, Бања Лука, 2017.

мацијама,⁵⁰⁾ и другу против Хусеина Боснића званог Билал⁵¹⁾ због кривичног дјела подстицања на терористичку активност, врбовања ради терористичких активности и организовање терористичке групе. Исто тако, само у току 2015. године Државна агенција за истраге и заштиту је поднијела 20 извјештаја против 31 познатог лица и једног НН лица због постојања основа сумње да су почињена кривична дјела тероризма и кривична дјела која се могу довести у везу са тероризмом, а у 2014. години 22 извјештаја против 22 позната лица и једног НН лица.⁵²⁾

Као посебан изазов поставља се рано откривање будућих терористичких активности, укључујући и оне које за циљ имају промовисање тероризма, било од стране појединаца или насилних екстремистичких група. У глобалном контексту, највећа пријетња безбједности и безбједносним интересима Босне и Херцеговине, у овом тренутку, долази од сљедећих терористичких организација, односно појединаца и група инспирисаним њихових идеологијама: *Al Qaida*, *ISIL* и *Al-Nusra front*.⁵³⁾ Дакле, Босна и Херцеговина у основи суочена је и супротставља се истим оним глобалним терористичким пријетњама са каквим се суочавају и друге земље чланице Антитерористичке и Анти-ИСИЛ коалиције⁵⁴⁾. Према доступним подацима агенција за спровођење закона у БиХ,⁵⁵⁾ као и

- 50) Суд Босне и Херцеговине донио је 06. 10. 2015. године пресуду којом су оптужени Хусеин Ердић, Мидхат Трако, Невад Хушидић и Мерим Кесеровић оглашени кривим за кривично дјело противзаконито формирање и придруживање страним паравојним или парополицијским формацијама. С тим у вези, Суд је оптуженом Хусеину Ердићу изрекао казну затвора у трајању од 3 године и 6 мјесеци, оптуженом Мидхату Траки казну затвора у трајању од 1 године и 6 мјесеци, а Неваду Хушидићу и Мериму Кесеровићу казну затвора у трајању од 1 године. Кривични предмет S1 2 K 018698 15 Kž – Ердић Хусеин и других. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3439/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- 51) Суд БиХ је 05. 11. 2015. године изрекао првостепену пресуду Хусеину Билалу Боснићу, неформалном вођи вехабија у БиХ. Боснић је осуђен на седам година затвора због кривичног дјела јавно подстицање на терористичке активности из члана 202.а. у вези са кривичним дјелима врбовање ради терористичких активности из члана 202б. и организовање терористичке групе из члана 202д. став 2. Кривичног закона Босне и Херцеговине. Кривични предмет S1 2 K 017968 16 Kž – Боснић Хусеин. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3379/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- 52) Министарство безбједности БиХ, *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*. Сарајево, 2016, стр. 35.
- 53) Савјет министара, *Стратегија Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2015-2020. година)*. Сарајево, 2015.
- 54) Исто.
- 55) У Информацији о стању безбједности у БиХ, а према подацима ОСА-е БиХ, на подручју Сирије и Ирака крајем 2015. године укупно је боравило око 134 лица из БиХ, међу које убрајамо и стране држављане бх. поријекла. Међу наведеним лицима су биле и 52 жене и око 70 дјеце. Само у току 2015. године на ратишта Сирије и Ирака отишло

извјештајима међународних организација и других држава Босна и Херцеговина је идентификована као земља из које одређени број лица одлази у Сирију и Ирак, те учествује у терористичким активностима „Исламске државе“ и Ал Нусра Фронта.⁵⁶⁾ Посебно забрињава чињеница да у последње вријеме значајан број младих, са својим породицама и децом, одлази на ратишта. Тако је амерички Стејт департмент у Извјештају о тероризму за 2014. годину, када је ријеч о БиХ, у самом уводу наведено да се на БиХ, заједно с Албанијом и Косовом, гледа као значајан извор страних бораца на страни терористичке организације Исламска држава. Истакнуто је, наиме, да је значајан број БиХ држављана током године отпутовао у Сирију и Ирак, при чему је наглашено да: „идеологија исламских екстремиста те регионалне екстремистичке групе представљале су потенцијалне изворе насилног екстремизма у БиХ“.⁵⁷⁾ Осим што доприносе остваривању циљева терористичке идеологије таква лица су безбједносна пријетња и за земље из којих одлазе када се једном у њих врате. Више истраживања утврдило је да су починиоци и планери значајног броја терористичких напада у посљедњих неколико година управо ветерани из ранијих сукоба.⁵⁸⁾ Наиме, држављани БиХ који су отишли на ратиште у Сирију, у случају да се врате у земљу, као и они који су се вратили, реална су опасност од извршења терористичког чина или врбовања других потенцијалних лица за извршење неког терористичког чина. Лица из Босне и Херцеговине које су боравиле на ратиштима у Сирији и Ираку, и

су 22 лица, 20 лица је погинуло, а у протеклој години ниједно лице се није вратило у БиХ. На поменутих ратиштима до сад је погинуло укупно 49 лица. У БиХ се вратило 46 држављана БиХ, а у Европску унију и подручје Балкана вратило се 11 лица која се доводе у везу са БиХ. Највећи дио њих се бори или се борио у *ISIL*-у, док је остали дио добровољаца лојалност исказао *Al Nusri Frontu (ANF)*. У: Министарство безбједности БиХ, *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*. Сарајево, 2016, стр. 35.

- 56) Резултати спроведених истраживања указују на то да је у периоду од прољећа 2012. (први регистровани одлазак 25. марта 2012. године) до краја 2014. на ратишта у Сирију и касније Ирак из Босне и Херцеговине и с других полазишта отишло укупно 156 мушкараца, држављана БиХ. Од раног лjeta 2013. године, када је регистрован први одлазак (17. јуна 2013), у Сирију почињу путовати и држављанке Босне и Херцеговине. Упоредо с појавом одлазака жена, регистровани су и одласци дјете, обично у пратњи једног или оба родитеља. До краја 2014. на тај начин Босну и Херцеговину је напустило најмање двадесет петоро дјете. V. Azinović, M. Jusić, *The Lure of the Syrian War – The Foreign Fighters’ Bosnian Contingent*, Atlantic Initiative, Sarajevo, 2015.
- 57) А. Дучић, „БиХ остаје значајан извор страних бораца!“, *Дневни аваз*, 21. јун 2015. Доступно на: <http://www.avaz.ba/clanak/183608/bih-ostaje-znacajan-izvor-stranih-boraca?url=clanak/183608/bih-ostaje-znacajan-izvor-stranih-boraca>, приступљено 22. 02. 2016.
- 58) EU Counter-terrorism coordinator, *Response to foreign terrorist fighters and recent terrorist attacks in Europe*, 2013. Доступно на: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/flight-against-terrorism/foreign-fighters/>, приступљено 06. 04. 2017.

посебно у формацијама потчињеним или у саставу ИСИЛ-а, биле су у блиском додиру с идеологијом и *modus operandi* ове групе. Такође, створене су везе и пријатељства са саборцима из Србије, Црне Горе, Македоније, Албаније и с Косова. У простору ратних операција у Сирији и Ираку дошло је и до синергије постојећих и новонасталих регионалних мрежа с међународним екстремистима и милитантима.⁵⁹⁾ Из такве идеолошке и оперативне матрице, у 2014. години изведена су два самоубилачка бомбашка напада чији су учиниоци с Косова и из Босне и Херцеговине, док се један борац из регије нашао у фокусу медија тиме што је одсјекао главу заробљеном сиријском војнику.⁶⁰⁾ Посебно је изражена њихова активност на јавном подстицању за вршење терористичких напада, као и величање терористичке идеологије „Исламске државе“. Такође, ова лица активно учествују и у регрутовању будућих терориста, као и у терористичкој обуци, будући да имају искуства у руковању ватреним оружјем.

ЗАКЉУЧАК

Безбједност Републике Српске угрожена је како природним, тако и техничко-технолошким и људским фактором. Иако, на прва два облика угрожавања човјек не може (бар директно) да утиче, нема дилеме у погледу њиховог потенцијала у угоржавању живота људи и наношења штетних последица по имовину и друге виталне вриједности. Ипак, тероризам, као глобална безбједносна пријетња, наметнут је као изражен изазов и безбједности Републике Српске. Наиме, тероризам је постао озбиљан друштвени проблем за низ европских и блискоисточних земаља. Терористичким ударима изложене су и земље са развијеним системима безбједности попут Велике Британије, Француске и Русије. Радикални исламистички покрети у име остварења својих идеолошких циљева, првенствено

59) V. Azinović, M. Jusić, *The Lure of the Syrian War – The Foreign Fighters' Bosnian Contingent*, Atlantic Initiative, Sarajevo, 2015.

60) *Blerim Heta a.k.a. Abu Habbab al-Kosowi*, први бомбаш самоубица с Балкана, разнио се у Багдаду, 25. марта 2014. године, и убио 52 особе. Емрах Фојница, звани Хаттаб, који је због недостатка доказа ослобођен за учествовање у нападу на Амбасаду САД-а у Сарајеву 28. октобра 2011. године, извео је самоубилачки напад у предграђу Багдада 7. августа 2014. у којем су погинуле 24 особе, међу њима једанаест жена и шестеро дјете. Лавдрим Мухаххери, припадник ИСИЛ-а с Косова, прво је у лјето 2014. скренуо пажњу видео записом на којем предводи скупину субораца ИСИЛ-а у ритуалном паљењу пасоша земаља из којих су дошли, а потом и снимком одрубљивања главе заробљеном младићу за којег се претпоставља да је био припадник сиријске војске. V. Azinović, M. Jusić, *The Lure of the Syrian War – The Foreign Fighters' Bosnian Contingent*, Atlantic Initiative, Sarajevo, 2015.

обнове калифата, јединствене државе уређене према принципима шеријата, нису штедјели ни мале земље, попут Босне и Херцеговине. Извршиоцима и заговорницима терористичких напада у БиХ су изречене правоснажне пресуде и вишегодишње затворске казне, док су код појединих напада терористи погинули у окршају са припадницима органа реда. Иако БиХ доноси стратегије и законска акта којима се тероризам третира као озбиљна друштвена опасност, БиХ се не може похвалити резултатима постигнутим у борби против свјетске пошасте, иако носиоци јавних функција то често неосновано чине.

У БиХ радикална идеологије наилазе на плодно тло, те су захваљујући њиховом дјеловању првенствено кроз низ портала и друштвених мрежа, али и предавања које у препуним салама држе лидери вехабијског (селефијског) покрета, у овој земљи створене енклаве у којима важе правила која одреде селефијски лидери, а не државни прописи. Ријеч је о тзв. парацематима, односно вјерским заједницама које дјелују изван Исламске заједнице БиХ. Њихов број је у перманентном порасту. Исламска заједница је учинила све што је било у њеној надлежности, али њена очекивања од државе нису остварена. Проблем је у томе што су се у практичном смислу парацемати показали као регрутни центри тзв. „Исламске државе“, у којима регрути пред одлазак на сиријско ратиште борава и у које се по повратку враћају. Подијељено друштво, што БиХ уистину јесте, показало се немоћним пред овим великим безбједносним ризиком. Агенције за спровођење закона реагују углавном на подстицај од тзв. међународне заједнице, или након почињеног терористичког акта. Та борба траје колико и посљедњи медијски ехо, а затим се заустави до новог напада и нових жртава.

Основна опасност за Републику Српску и БиХ је у повратку сиријских ратника, односно у могућности да борбу за циљеви за које су се борили у Сирији, наставе у БиХ, у околностима и моменту када то процијене ауторитети селефијског покрета.

ЛИТЕРАТУРА

- Annan, K. *In Larger Freedom: Towards Development, Security and Human Rights for All*, United Nations, New York, 2005.
- Azinović, V., Jusić, M. *The Lure of the Syrian War – The Foreign Fighters' Bosnian Contingent*, Atlantic Initiative, Sarajevo, 2015.
- Бајагић, М. *Основи безбедности*, Криминалистичко-полицијска академија, Београд, 2007.

- Вејновић, Д., Шикман, М. *Дефендологија*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2007.
- Wolfers, A. „National Security as an ambiguous symbol“, *Political Science Quarterly*, 67(4), 1952.
- Деренчиновић, Д. *Огледи о тероризму и антитероризму*, Правни факултет, Загреб, 2005.
- Дучић, А. „БиХ остаје значајан извор страних бораца!“, *Дневни аваз*, 21. јун 2015. Доступно на: <http://www.avaz.ba/clanak/183608/bih-ostaje-znacajan-izvor-stranih-boraca?url=clanak/183608/bih-ostaje-znacajan-izvor-stranih-boraca>, приступљено 22. 02. 2016.
- Европска комисија. *Пројена потреба за опоравком и обновом у Босни и Херцеговини*, Сарајево, 2014.
- EU Counter-terrorism coordinator. *Response to foreign terrorist fighters and recent terrorist attacks in Europe*, 2013. Доступно на: <http://www.consilium.europa.eu/en/policies/fight-against-terrorism/foreign-fighters/>, приступљено 06. 04. 2017.
- European Commission. *Floods in Bosnia and Herzegovina, Echo Joint Assessment Report*, Bruxelles, 2014.
- Закон о заштити и спасавању у ванредним ситуацијама, *Службени гласник Републике Српске*, 121/12.
- Клих. *Муамер Топаловић признао да је убио Анђелиће*, 27. 12. 2002. Доступно путем: <https://www.klix.ba/vijesti/bih/muamer-topalovic-priznao-da-je-ubio-andjelice/021227004>, приступљено 06.04.2017.
- Кривични предмет S1 2 K 002596 14 Kžk – Чаушевић Харис и други. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2744/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- Кривични предмет S1 2 K 017968 16 Kž – Bosnić Husein. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3379/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- Кривични предмет С1 2 К 018698 15 Кж – Ердић Хусеин и других. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3439/show>, приступљено 06. 04. 2017
- Кривични предмет S1 2 K 003342 12 Kž (X-K-09/670-1) – Рустемпашић Ријад и други. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2644/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- Кривични предмет S1 2 K 007723 13 Kžk – Мевлид Јачаревић и други. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/3158/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- Кривични предмет X-KŽ-06/190 – Бекташевић Мирсад и други. Доступно путем интернета: <http://www.sudbih.gov.ba/predmet/2431/show>, приступљено 06. 04. 2017.
- Мијалковић, С. *Национална безбедност*, Криминалистичко – полицијска академија, Београд, 2009.

- Милашиновић, Р., Мијалковић, С. „Тероризам као савремена безбедносна претња“, *Супротстављање тероризму – међународни стандарди и правна регулативе*, зборник радова (1-16), Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011.
- Министарство безбједности БиХ. *Информација о стању безбједности у Босни и Херцеговини за 2015. годину*, Сарајево, 2016.
- Министарство унутрашњих послова Републике Српске. *Извјештај о раду МУП-а за 2012. годину*, Бања Лука, 2013.
- Министарство унутрашњих послова Републике Српске. *Подаци о смртно страдалим лицима*, Бања Лука, 2014.
- Nasu, H. „The Expanded Conception Of Security And International Law: Challenges To The UN Collective Security System”, *Amsterdam Law Forum*, 3(3), 2011.
- Република. *Тероризам у БиХ - Почео је у Мостару*, 14. студени 2015, доступно на: <http://www.republikainfo.com/index.php/izdvojeno/19816-terorizam-u-bih-pocelo-je-u-mostaru>, приступљено 06. 04. 2017.
- Републички завод за статистику. *Ово је Република Српска 2016*, Бања Лука, 2016.
- Републички хидрометеоролошки завод. *Сеизмологија*, 2017. Доступно на: <http://rhmzrs.com/seizmologija/>, приступљено 16. 02. 2017.
- Савјет министара. *Пројена угрожености Босне и Херцеговине од природних или других несрећа*, Сарајево, 2010.
- Савјет министара. *Стратегија Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2010-2013. године)*, Сарајево, 2010.
- Савјет министара. *Стратегија Босне и Херцеговине за превенцију и борбу против тероризма (за период 2015-2020. година)*, Сарајево, 2015.
- Симовић, М., Шикман, М. *Кривичноправно реаговање на тешке облике криминалитета*, Правни факултет, Бања Лука, 2017.
- Terriff, T., Croft, S., James, L., Morgan, P. M. *Security Studies Today*, Polity Press, Cambridge, 2001.
- Ђеранић, П. „Како против терориста?“ *Пресс*, 19. 11. 2015, Доступно на: <http://pressrs.ba/info/kolumne/predrag-ceranic-kako-protiv-terorista-18-11-2015>, приступљено 06. 04. 2017.
- United Nations. *Secretary-General's High-Level Panel on Threats, Challenges and Change, 'A More Secure World: Our Shared Responsibility'*, UN Doc A/59/565, 2 December 2004.
- United Nations Development Programme. *Human Development Report 1994*, Oxford University Press, New York, 1994.
- Fishman, B. *The Master Plan: ISIS, al-Qaeda, and the Jihadi Strategy for Final Victory*, Yale University Press, 2016.
- Халимовић, Џ. „Тероризам у БиХ – полицајци најчешће мете“, *Радио Слободна Европа*, 28. април 2015. Доступно на: <http://www.slobodnaevropa>.

org/a/terorizam-u-bih-policaјci-najee-mete/26982978.html, приступљено 06. 04. 2017.

Центар за сигурносне студије. *Студија о организованом криминалу у Босни и Херцеговини* (ур. Армин Кржалић), Сарајево, 2014.

Шикман, М. *Организовани криминалитет*, Висока школа унутрашњих послова, Бања Лука, 2011.

Шикман, М., Амићић, Г. „Надлежност и улога полиције у ванредним ситуацијама у Републици Српској“, *Безбедност*, 3/2014.

Mile Sikman, Predrag Ceranic

SECURITY THREATS AGAINST REPUBLIC OF SRPSKA, WITH SPECIAL EMPHASIS ON TERRORISM

Resume

Vital values and interests of the Republic of Srpska are burdened with numerous security challenges, risks and threats. In the traditional sense, these are caused by natural origin, technical-technological or human activities. Both natural phenomena (floods, landslides, avalanches, fires, earthquakes) in the last few years (2014, 2012, 2010 etc.) caused serious consequences according to the safety and health of people, material and cultural goods, as well as the environment in general. Threatening phenomena by human origin, manifested either as a challenge, risk or a security threat, are daily processes and activities that have a negative impact on security of the Republic of Srpska. Structure of this behavior suggests the wide diapason of threatening phenomenon caused by the human, which can vary from small to larger-threatening consequences, to those caused by the outside, in relation to the inner shape of jeopardizing safety. However, in its scope and intensity, but also the fact that this is a phenomenon that has global character, stands out terrorism. In that sense, in the article will be given a particular reference to this type of security threat for the Republic of Srpska, its genesis and development, forms of expressing and consequences of manifestation, especially in the context of expression of terrorism and behavior associated with it (e.g. foreign terrorist fighters) in Bosnia and Herzegovina.

Key words: *security, threats, terrorism, foreign terrorist fighters, Republic of Srpska*

---

* Овај рад је примљен 08. априла 2017. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 20. априла 2017. године.